

Nemzeti Társalkodó.

September' 8-dik napján 1832.

A' három különböző Politikai Rendszerekről

Pölitz szerint szabadon.

A' polgári jusok' alapításokra három különböző Rendszerek lehetségesek: a' *Revolutio*, *Reactio*, és *Reformatio* (lázzadás, visszahatás és javítás) rendszerei, úgy mind azonáltal hogy a' két szélső rendszerektől a' közbülsőre az általmenetelt két politikai principiumok teszik, u. m. a' *revolutio* és *reformatio* között van a' *mozgásnak* (*Bewegung*), a' *reactio* és *reformatio* között pedig a' *vesztéglesnek* (*Stabilität*) principiuma. A' mint ezt kimutatni ezen rövid visgálatnak czélja.

1) A' *Revolutio* a' maga jobb jelentésében, nem kíván a' bárdolatlan nép vak dühével minden rendet feldúlni, 's a' másképpen gondolkodókat tüzzel vassal kiírtani, hanem a' jusok arányait a' népek és státusok között az okosság ideálja szerint akarja meg állapítani. — Ez mindent a' mi a' társaságban van, a' mi a' maga létét historiai talpköre építi úgy tekint mint hijánost, tö-

kéletlent 's megavúltat. Nem elégszik meg azzal hogy a' polgári élet' cserderekát a' száraz levelektől, 's kiveszett ágaktól tisztogassa. — Hanem mivel látja hogy a' cserfaerdő az idő mentével rendeletlenül nőtt, némely hajdon erős fák megudvasodtak 's csak kérgeknél fogva sovárognak, mások oly tömötten állanak egymás mellett hogy a' napnak éltető sugárait, a' levegőnek szabados járását elzárják, ezen hijánosságokat nem akarja apránként orvasolni, még a' roppant erdő levágatásával sem kíván időt veszteni, hanem tüzet ad neki, 's a' lángok sebess ereje hamuba borítván a' rengeteget, új maggal veti bé a' meghülepedett hamvat, hogy idő mentével egy új szép fiatal erdő nevedjék. A' revolutio rendszere' barati, tüzes képzelődéssel ragadják-meg az emberiség legszentebb érdekeit, a' tiszta okosságnak egy polgári alkotványról készített ideáljához ragaszkodnak, 's azt akarmi árron a' meglévők' omladékaira akarják építeni. Ezen rendszer' férj-fijai megesküdt ellenségei a' régiségben gyökerezett jusoknak, mert előtők mind az a' mi századoktól fogva fenáll, akar maga erejében, akar hanyatlásában legyen az, éppen azért mert a' régiségen épül, hijános, nem tökéletes és ifjítást kíván. — Azért is ez az *ideálok' rendszere, a' historiára és valóság-ra való tekintet nélkül.* Mind addig míg ezen *ultraság* a' csupa szemlélődések határi közt marad, nem veszedelmes, de mihelyt a' bárdolatlan népnek vak dühe ezt teljesedésbe

kezdi venni, elvesztik az ideálok tündéres igézeteiket, 's hasonlók lesznek a' Siloa tornyának egybeomlásához mely igazakat és gonoszokat egyaránt dűledékei alá temetett.

2) Ezen rendszernek merően ellenében van a' *Reactio rendszere*. — Ezen rendszer barátai előtt mind az gyanus és gyűlöletes a' mi az idő mentével haladó tökéletesedés' útján a' polgári alkotmány' és igazgatás formáján változtatást okozott. Ennek lelke szerint csak az érdemel tiszteletet a' mi volt, csak az helyes és időhöz illő a' mi a' maga eredeti tábláját, (akar pergamenten, akar-régiségen vagy a' megrögzött jusok' visszaélésén gyökereznek is az) egész ezreden keresztül a' reája nézve boldog közép időbe, a' papok és ritterek világába visszaviheti, kik a' mint szoros korlátok közzé tették a' fejedelmi hatalmat, így másfelől lábaikkal tapodták a' földhöz kötött rabszolgai jogágyokat. Előttök csak a' *historiai jusok* (de a' miknek csakugyan magoknak is volt valaha kezdetek) a' helyesek, csak az a' törvényes a' mi a' római törvényekkel a' 12 táblákon elkezdve Justinianusig atyafias. — A' statusnak akarmely ideálja, melyhez az emberiség az okosság örökös törvényei szerint végnélkül közelget, ezen rendszer karaktere szerint csak egy beteges és zabolátlan képzelődés szüleménye. — A' hol tehát az idő előre haladó lelke szerint a' polgári életen, az igazgatás vagy polgári alkotvány

formáján, akar egészben akar avagy csak részenként is valamely újítást változtatást csináltak, ott a' Reactio minden erejét és igyekezetét arra fordítja, hogy mind azon újítás a' mi a' százados birtoklás által megszentelt formában történt, megsemmisíttessék, 's a' helyébe a' ravaszság' nyomás', és erőszak' eszközeivel a' régi elszáradott törzsök vissza plántáltassék. — A' Reactio rendszere az okosság ideáljától egészen szabadon csak a' historiai földön áll. Az ő jelenkora és jövődjé csak a' régiség bémohosodott penészen épült alkotmány. A' közép idő az ő paradicsoma, melyben nevedett a' polgári élet fája, elfelejtkezvén arról hogy a' paradicsomhoz a' jónak és gonosznak megismérő fája tartozna.

3) A' Revolutio és Reactio két rendszerei között középhen van, philosophiai és historiai talpkőven épülve a' *Reformatio* rendszere. Ez az okosság ideálját úgy nézi mint egy elérhetetlen de oly végpontot melyhez mind az egyes embereknek mind az emberiségnek szüntelen közelíteni kell. De a' históriát sem veti-meg, 's mind azt a' mi a' régiségből a' jelenkorra nézve éltető erőben megmaradott, 's a' mi egy jobb jövődjére is használható, apolja. A' *Reformatio* rendszere a' jelenvalót a' múlttal egybe kapcsolja, nem szakasztja-ki erővel az anyából a' gyermekeket. — Mind azt kifejti előmozdítja a' mi az időhez illőnek esmértetett. — Az elszáradott levelekért 's ágakért nem vágja-

le a' cserfát, de megtisztogatja, 's a' megavultakat friss csemetékkal pótolja, hogy így a' jelenkorból egy virágokkal és gyümölcsökkel gazdag jövődő fejtődjék-ki. Igyekeznek az előre haladó civilisatiót az okosság ideáljához közelíteni, a' nélkül hogy az elmúlt-ról elfelejtkezzék, melynek lefolyt időszakai készítették aprádonként a' polgári műveltségnek mostani állását. A' Reformatio rendszere éppen úgy támaszkodik az ideálra, mint a' historiára. — Nem halad ugyan ostromi lépésekkel az ideál' ostromára, de hasonló fontolással megyen a' Reactionnak is ellenébe, mihelyt az a' meglévő dolgokat és jusokat nem a' magok belső becsekért és a' jelenkorra való alkalmas vóltokért, hanem csak tisztelt régiségekért kívánja fentartani.

A' nemzeti jusokra nézve csak ezen fen megnevezett három rendszerek lehetnek. De az élethen egyik rendszertől a' másikig lehetnek oly közép tagok melyek egyik rendszernek a' másakra való által menetelét eszközik. Így a' *Mozgás Principiuma* van a' Revolutio és Reformatio rendszerei között. A' mozgás principiuma előre feltészen egy már végbe ment revolutiot, 's arra törekszik hogy a' polgári társaságban megesett újjá formálása a' politikai rendszernek ne vesztegeljen, és az egésznek újból való módosítása ne a' Reformatiohoz illő megfontolással vigyázással történjék, hanem ezen mozgás principiuma a' revolutiot mintegy megörökösíteni törekszik, hogy így a' revolutio-

ban felgerjesztett erők szüntelen mozgásban tartatván, ezek által az egész polgári élet teljesen újjá születtessek. — A' mozgás principuma igen hosszasanak és unalmasnak tartja a' Reformatio megfontolt lépésit. — A' mi a' Revolutio árjában az erőknek legfelsőbb szempillantatnyi kifejtődésekkel véghez vitétt, azt éppen oly revolutionalis eszközökkel és lélekkel folytatni kívánja, ha szinte nem is lenne célja a' revolutio irtóztos jelenéseit megújítani. — A' mozgásnak principuma hasonlít egy hideglelős sebess érvéréshez a' nyavalya megfordulása pontján, midőn a' beteg' nagy gyengesége miatt a' recidiva igen könnyű. — Egy ily betegséget nem kell Browne szerént gyógyítani, nehogy a' betegnek önnön tudása meghomályosodván eszét is elveszesse. Nem kell elfelejteni hogy jóllehet a' Revolutio több szempillantatnyi erő kifejtést mutat mint a' Reformatio, de nem bír azon *tartóssággal* mint ez, ha a' dolgok kormányzása oly férfiakra bízatik kik világos eszméreték mellett karakter erővel és energiával bírnak, 's a' mit meggyőződések szerént az időhöz képest boldogítónak látnak, a' mellett tiszta akarattal buzgók, úgy annyira hogy jól megfontolt rendszerek mellett inkább elesnek mint azt elhagyják. Ezért nem engednek sem a' revolutionnak sem a' mozgás principumának, hanem ezen utolsó aránt kimélléssel viseltetnek mind addig míg ez csak szemlöléddel bibelődik, de mihelyt hazafiui egyesületeket kíván elintézett plá-

num szerént formálni, hogy így kedvelt mozgását mintegy megörökösítse, az ily egyesületeket még születésekben meg kell fojtani. —

A' mint a' mozgás principiuma közbül van a' Revolutio és Reformatio között, így közbülső helyet foglal a' reactio és reformatio között a' *veszteglés* (*Stabilität*) principiuma, mely a' *jelenvalót akarja megörökösíteni*. Ennek kedves felkiáltása „*Oh bár mindig így lehetne*“ Ezen principium a' jelenvalóhoz ragaszkodik, minden jó és rossz oldalával a' mint az a' múltból lett. Az állandóság' principiuma magára nem reactio, mert az az újítások bécsuszását rész-szerént félelemből, rész-szerént az új ideák aránt viseltető gyűlölségből megakadályoztatta, e' szerént nincsen alkalmatossága, hogy az újat a' polgári életből kiírta, 's a' régi megavúltat helyreállítsa. A' hol semmi víz nem foly ott ellehetünk víz csatornák nélkül. De az állandóság principiuma közelithet a' reactiohoz, sőt erre általmehet, mihelyt külső vagy belső könnyülállások az újat előhozni törekednek; ekkor felfegyverkezik hogy a' meglévőt megtartsa. Az állandóság principiuma a' reformatióval sem könnyen atyafiasodhatik-meg. Ezen principium szelidebb követőji nem ellenségei ugyan a' reformatiónak, csak hogy mindig fél vagy negyedrészt esz-közökkel kívánnak élni. Ha egy státusban észre veszik hogy új polgári és büntető törvényes könyv kellene: reszketnek azon gón-

dolattól, hogy mire vihetné a' státust egy egyszerre készült egészen új törvényes könyv? azért csak részenként bocsátják a' javító rendelkezéseket, nem akarják ugyan az esméret világát egészen véka alá rejteni, de félnek a' nap teljes tiszta világától, mert a' nap szúrások betegséget is okozhatnak. Általlátják a' czéloknak káros voltát, de vigasztalják magokat azon gondolattal hogy a' mint a' világ ezer esztendőkön keresztül a' czélokkal fenállhatott, így azok még a' jövő ezeredben is megmaradhatnak.

A' mozgás principiuma hasonlít egy gyors szekérhez, mely előtte lovagló kurírját a' revolutionnak utól akarja érni, mivel mindketten egy úton mennek, csak hogy az egyiknek allegroja a' másiknál prestora hág. — Az *állandóság principiuma* ellenben hasonlít egy úthoz, ki egy vendég fogadóba bé térvén, ottan olyan jól találja magát, hogy nem gondolkodik az elindulásról, sőt útozása céljáról is elfelejtkezik, az alatt a' szekérnek, a' kapu előtt, a' napfényen, vagy zivataros időben, hozzá kell törődni sorsának praedestinatiojához. Valójában az egyes ember élete szintúgy mint a' státusé hasonlít egy útozáshoz. Az alkalmas útozásra a' jó töltött utak szükségesek, ezeket sem a' revolutio sem a' reactio nem építi, csak a' reformatio gondoskodik ezekről, mely a' hajdankor elromlott útait jokká változtatja. A' polgári társaságban való élet útozásban a' töltött útaktól a' pénzt az újabb időkben mind

a' 3. rendszerek szerint alkalmas fehárron megkivánják. De a' revolutio, reactio és állandóság emberei felveszik a' pénzt, a' nélkül hogy az útakat abból tsináltatnák, csak a' reformatio barátai vallják azon principiumot, hogy az úti vámot az út csinálásra kell fordítani, következőleg a' státus jövedelmeit is a' státus megesmért köz szükségeire kell fordítani. Európában mind ezen 3 rendszereket sőt a' közöttök lévő két principiumokat is, nem csak különböző státusokban, sőt ugyan azon egynek törvénytévő testeiben is szemlélni lehet. — Ezen politikai különböző rendszerek tekintete interessánt csak hogy a' bécocsátó bilétek a' revolutióhoz és reactióhoz igen drágák, és gyakran vérszínűek. A' reformatióhoz valo bemenetel árra egyezésnél fogva van megállitva. Ezért azon státusok melyek a' reformatioval tartanak, nagyobb bátorsággal és boldogsággal közelitnek a' célhoz mint a' többek. Kolo'svárt.

Méhes Sámuel.

S z ó - T á r.

Némely könyv címje oly hatalmas ingerrel bír, hogy csak az nem vágy olvasására, ki nem tud; sőt az ilyen is hallván a' különös címet, nyughatatlan sajnálkozással érzi tudatlanságát. Ezen észrevétel' igazságát bizonyítja a' mi következik.